

14

**Yaşam ve Ölüm
Arasında:
Batı Cephesi'ndeki
Doğu Karadenizliler**

**Between Life and
Death: The Eastern
Black Sea People on
the Western Front**

Engin Çağdaş Bulut

Yaşam ve Ölüm Arasında: Batı Cephesi'ndeki Doğu Karadenizliler

*Engin Çağdaş Bulut**

Özet

Türklerin, vatanlarının bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü korumak için giriştiği Millî Mücadele'de en ön saflarda yer alan komutan ve erlerin bir bölümü Doğu Karadeniz Bölgesi'nden cepheye gelmiştir. İlgili dönemin idari taksimatına bakıldığında Trabzon Vilayeti olarak adlandırılan bölge içerisinde altı şehir vardır. Bu şehirlerde doğan ve Millî Mücadele'ye katılanlar arasından resmi kayıtlara göre yaklaşık altı yüz on sekiz kişi şehit olmuştur. Misak-ı Millî'de belirlenen sınırları korumak amacıyla gerçekleştirilen Millî Mücadele'de en çok kaybın yaşandığı cephe Batı Cephesi olmuştur. Bu nedenle çalışmada Batı Cephesi ele alınmış, makale konusunu kısıtlamak üzere de şehitlerin yoğunlaştığı 13 muharebe alanı seçilmiştir. Çalışmada ele alınan verilerin değerlendirilmesinden anlaşıldığı üzere Doğu Karadeniz'den toplanan askerler birçok kez aynı birliklerde yer almış ve aynı cephelerde yan yana savaşmıştır. Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayımlanan ve Millî Savunma Bakanlığının interaktif sistemi olan "Şehit Bilgi Kapısı" üzerinden de ulaşılabilen kayıtlara bakıldığında, eksiksiz olmamakla birlikte şehitlerin çoğunun kimlik bilgileri, askeri birliklerinin adı, şehit olduğu yer ve şehit olduğu tarih bilgisi tespit edilebilmiştir. Bu kapsamda şehitlerin mensup oldukları birliklerin muharebe alanlarındaki hareketleri izlenecek ve şehitlik sadece bir rakam olmaktan çıkarılıp yapılan mücadele ve şehadete varılan yerlerin hikayesi anlatılabilecektir. Eksik bilgi nedeniyle takip edilemeyen birlikler ve 13 muharebe alanı dışında Doğu Karadenizlilerin savaştığını bildiğimiz diğer muharebe alanları da ekte verilecektir. Çalışmanın en önemli kaynaklarını resmi kayıtlar ve hatıratlar oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler

Millî Mücadele, Doğu Karadeniz Bölgesi, Şehitler, Trabzon, Giresun

* Dr. Öğr. Üyesi, Trabzon Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümü, enginbulut[at]trabzon.edu.tr, ORCID:

Between Life and Death: The Eastern Black Sea People on the Western Front

Abstract

Some of the commanders and soldiers who were at the forefront of the National Struggle, which the Turks fought to protect the independence and territorial integrity of their homeland, came to the front from the Eastern Black Sea Region. Considering the administrative division of the relevant period, there were six cities within the region called Trabzon Province. According to official records, approximately six hundred and eighteen people who were born in these cities and participated in the National Struggle were martyred. In the National Struggle to protect the borders determined in the Misak-ı Milli, the Western Front was the front where the most casualties occurred. For this reason, the study focuses on the Western Front, and 13 battlefields where martyrs were concentrated were selected to limit the subject of the article. As it is understood from the evaluation of the data analysed in the study, soldiers recruited from the Eastern Black Sea region took part in the same units many times and fought side by side on the same fronts. Looking at the records published by the General Staff and accessible through the "Martyr Information Gateway", the interactive system of the Ministry of National Defence, it was possible to determine the identity information of most of the martyrs, the name of their military units, the place of martyrdom and the date of martyrdom, although not complete. In this context, the movements of martyrs in the battlefields of the units to which they belonged will be monitored, and martyrdom will no longer be just a number, but the story of the struggle and the places where martyrdom was achieved will be told. Apart from the units and 13 battlefields that could not be tracked due to incomplete information, other battlefields where we know that the Eastern Black Sea people fought will be given in the appendix. The most important sources of the study are official records and memoirs.

Keywords

National Struggle, Eastern Black Sea Region, Martyrs, Trabzon, Giresun

1. Giriş

Dünya çapında büyük bir kaosa yol açan Birinci Dünya Savaşı'nın İtilaf devletleri lehine sonlanması birçok coğrafyada sınırların yeniden belirlenmesi sonucunu doğurmuştu. Osmanlı Devleti'nin sınırları da Mondros Mütarekesi doğrultusunda yeniden şekillenmiş, Anadolu ve Trakya'nın bazı kısımları işgal edilmiş ya da işgale açık hale getirilmiştir. Fakat bu olumsuz durum Türk milletini yıldırmamış ve Türklerin bağımsızlık konusunda tarih boyunca süregelen hassasiyeti Mütareke döneminde de ön plana çıkmıştır. Böylece Misak-ı Millî sınırları çerçevesinde elden çıkan toprakları geri almak, siyasi ve iktisadi bağımsızlığı kazanmak için Anadolu'da bir Millî Mücadele hareketi başlatılmıştır. Mustafa Kemal Paşa liderliğinde başlayan bu hareket ilk olarak düzensiz Kuvâ-yı Milliye birlikleri ile yürütülmeye çalışılmış, daha sonra ise düzenli orduya geçilmiştir.

Mondros Mütarekesi gereğince Osmanlı ordularının terhisi ve cephanelerin toplanması işlemlerine başlanmış, yapılan haksız işgallerle birlikte ordunun yeniden düzenlenmesi gereği ortaya çıkmıştı. Eylül 1919'da Osmanlı ordusu sekiz kolordu, yirmi tümen olarak teşkilatlanmıştı. Bu kolorduların üçü batıda, beşi ise İç ve Doğu Anadolu bölgelerinde konuşlandırılmıştı. Osmanlı orduları dışındaki millî birliklerin toplanmaya başlamasıyla birlikte Batı Anadolu'da Ayvalık, İvrindi, Soma, Akhisar, Salihli ve Bozdağ gibi bölgelerde gönüllüler mücadeleye katılmak için bir araya gelmiştir. Heyet-i Temsiliye Başkanı Mustafa Kemal Paşa 16 Kasım 1919'da şifre ile gönderdiği talimatlarda millî kuvvetlerin teşkilatlandırılmasını ve Osmanlı orduları tarafından gayri resmi olarak desteklenmelerini talep etmiştir. Bu talimat üzerinde millî kuvvetler arasında bölük, tabur, alay gibi askeri birlikler oluşturulmaya başlanmıştır.¹ Düzenli orduya geçildikten sonra bu birimler büyüklüklerine göre tümen/fırka, alay, tabur ve bölük olarak sıralanacaktır.

Türk askeri tarihi; savaşların, fetihlerin ve bağımsızlık uğruna verilen mücadelelerin yoğun olarak karşılaştığı bir içeriğe sahiptir. Özellikle Türklerin İslamiyet'i kabulünden sonra vatan için savaşmak kutsal bir hal almış, şehit ve gazilik de toplum içerisinde giderek artan bir şekilde takdir edilmeye başlanmıştır. Vatanın her yanından cephelere sevk edilen askerlerin sayıları ve kimlikleri konusunda, askeri arşivlerde gizli tutulması muhtemel olan bilgiler dışında, elimizde kapsamlı bir veri yokken, şehit sayıları konusunda Kırım Savaşı'ndan (1853-1856) sonraki dönemi içeren birtakım kayıtlar mevcuttur. Bu kayıtların çoğunda şehit olanların kimlik bilgileri, vefat tarihleri ve vefat ettikleri yer bilgileri bulunmaktadır. Bu verilerde Millî Mücadele dönemi için bölgesel açıdan incelendiğinde dikkate çarpan ilk husus, aynı şehirden gelen askerlerin çoğu zaman aynı birliklerde ve cephelerde şehit oldukları gerçeğidir. Bu çalışmanın amacı şehitlerimizi bir sayı biriminden ibaret olmaktan çıkartıp cephelerde yaşadıklarını bir nebze aydınlatabilmek, yaşamla ölüm arasında hangi şartlar altında ve nerelerde mücadele ettiklerini ortaya koymaktır. Kaynaklar elverdikçe şehitler, mensup oldukları birimlerin hareketleri üzerinden takip edilmiştir.

¹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 2 nci Kısım*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1999, s. 31-34, 141-142.

Millî Savunma Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı tarafından sunulan kayıtlarda Doğu Karadeniz Bölgesinden askere alınanların 1920-1922 yılları arasında çeşitli hastanelerde dahil olmak üzere yaklaşık 180 farklı yerde şehit olduğu anlaşılmaktadır. Makale konusunu sınırlandırmak için Trabzon, Rize, Artvin, Giresun, Gümüşhane ve Bayburt şehirlerinden gelen askerlerin sadece Batı Cephesi'nde on ve üzerinde şehit verdiği yerler bu çalışmanın ana inceleme alanını oluşturmaktadır. Bu kriterlere uygun olarak hepsi Batı Cephesi'nde olmak üzere on üç muharebe alanı tespit edilmiştir. Çalışmanın sınırlarını askeri kayıtlardaki eksiklikler oluşturmaktadır. Birçok şehidin ya vefat tarihi ya da mensup olduğu birlik verilmemiştir. Bu durumda hakkında kesin bilgi bulunmayan birlikler, eklerde verilecek tabloda sunulacaktır.

2. Doğu Karadenizlilerin Yoğun Olarak Şehit Olduğu Muharebe Alanları

Millî Mücadele, Anadolu topraklarında yer alan üç ayrı cephede cereyan etmiştir. Doğu cephesinde Ermenilere ve Gürcülere, Güney cephesinde Fransızlara ve Fransız ordusunda görev yapan Ermenilere, Batı Cephesi'nde ise Yunanlılara ve destekçileri olan yerli Rumlara karşı bir mücadele yürütülmekteydi. Elimizdeki kayıtlara istinaden daha büyük çaplı muharebeler yaşanmasından dolayı Doğu Karadenizlilerin daha çok Batı Cephesi'nde şehit oldukları anlaşılmaktadır. Bu şehadetlerin yoğun olarak (10'dan fazla) gerçekleştiği noktalar: Arpalıtepe, Beylikköprü, Çaldağı, Kabaçkiran, Kırmızıtepe, Küçükköy, Mangaltepe, Mezartepe, Nasuhçal, Sakarya, Taşlıktepe, Tınaztepe ve çeşitli meydan harpleri olarak belirlenmiştir.

Tablo 1: Doğu Karadenizli Şehitlerin Vefat Yerlerine Göre Dağılımı²

Muharebe Alanları	Şehit Sayıları
Mangaltepe	54
Meydan Harpleri	46
Nasuhçal	45
Sakarya Savaşı	30
Mezartepe	29
Beylikköprü	19
Taşlıktepe/Taşlıtepe	19
Küçükköy	16
Tınaztepe	16
Arpalı/Arpalıtepe	14
Kabaçkiran	12
Çaldağı	11
Kırmızıtepe	11

² Millî Savunma Bakanlığı (MSB), *Şehitlerimiz 1-2-3-4-5*, Ankara: Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

Bu alanlar dışında bir çok kentteki hastanelerde dahil olmak üzere 167 noktada daha şehit olmuş Doğu Karadenizliler vardır. Şehadet tarihlerine bakıldığında meydan harplerinin karmaşıklığı bir kenara bırakılırsa geri kalan 12 muharebe alanının sekizinin 1921 yılında kalan dördünün de 1922 yılındaki harplerde gerçekleştiği söylenebilir. Söz konusu bölgeden 1921'de 220 askerin, 1922'de ise 56 askerin şehit olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bu sayı, 1920-1922 yılları arasında çeşitli meydan harplerinde şehit olan 46 asker de eklendiğinde 322'ye ulaşmaktadır. Millî Mücadele'de şehit olan Doğu Karadenizlilerin toplam 618 olan sayısının 322'sinin bu 13 muharebe alanında şehit olduğu ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2: Millî Mücadele'deki Şehitlerin Doğu Karadeniz İllerine Dağılımı³

İller	Toplam Şehit Sayısı	Tespit Edilen 13 Alandaki Şehit Sayısı
Trabzon	223	110
Rize	30	20
Artvin	24	9
Giresun	288	167
Gümüşhane	33	8
Bayburt	20	8
Toplam	618	322

Meydan harplerinin dışında tespit edilen on iki muharebe alanının tamamı Batı Cephesi'ndedir. İki taraf arasındaki mücadelenin stratejik konumlar üzerinde yoğunlaştığı göz önüne alınırsa tepelik alanların neden şehit sayısının arttığı alanlar olduğu anlam kazanmaktadır.

3. Batı Cephesi'ndeki Doğu Karadenizliler

Batı Cephesi'nde Türklerin Yunan Kuvvetlerine karşı verdiği mücadele ilk olarak yerel çeteler ve düzensiz Kuvâ-yı Milliye birlikleri tarafından yürütülüyordu. Gediz Taarruzu sırasında yaşanan başarısızlık üzerine düzenli orduya geçme fikri canlanmış, 8 Kasım 1920'de Batı Cephesi'nin ikiye ayrılmasıyla ilk adımlar atılmıştır.⁴ 1921 yılının Ocak ayında Millî Savunma Bakanlığı ile Genelkurmay Başkanlığı'nın ortaklaşa verdikleri karar doğrultusunda: Piyade tümenleri üçer taburlu ve üç piyade alayı, bir hücum taburu, tümen topçusu, bir süvari, bir istihkam bölüğü, bir muhabere takımı ve bir sıhhiye bölüğünden kurulacaktı. Her piyade taburunda 450 tüfek ve dört makinalı tüfek, hücum taburunda dört makinalı tüfek, süvari bölüklerinde 120 er ve tümende 5000 tüfek olacaktı.⁵ Düzenli ordu birliklerinin katıldığı savaşlar sırasıyla Birinci İnönü, İkinci İnönü, Aslıhanlar, Kütahya-Eskişehir, Sakarya ve Başkumandanlık Meydan Muharebeleridir. Bu kapsamda Doğu Karadenizlilerin Aslıhanlar Muharebeleri dışındaki her savaşta cephelerde şehit oldukları görülmektedir.

³ Millî Savunma Bakanlığı (MSB), *Şehitlerimiz 1-2-3-4-5*, Ankara: Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998. <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁴ Ahmet Emin Yaman, "Millî Ordudan Düzenli Orduya", *Atatürk Yolu Dergisi*, 2/6 (1990), s. 394-395.

⁵ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 3 ncü Kısım*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1999, s. 270

4. Ocak 1921 – Birinci İnönü Savaşı

1921 yılının Ocak ayında Türk kuvvetleri ile Yunan kuvvetleri arasında Birinci İnönü Savaşı gerçekleşmiştir. Ayrıca millî kuvvetler İnönü'de savaşırken İzzettin Bey'de Kütahya'da Çerkez Ethem kuvvetleriyle mücadele ediyordu. Yunan saldırısı aynı zamanda Çerkez Ethem isyanından faydalanmak için yapılmıştı.⁶ Bu savaş döneminde yaşanan meydan harbinde 11. Tümenin 70. Piyade Alayı'na mensup bir Doğu Karadenizlinin şehit olduğu tespit edilmiştir.⁷ 70. Alayın üç taburundan ikisinin 9 Ocak 1921'de Kovalca'ya, bir taburunun da Kandilli'ye gelmeleri emredilmişti. Kandilli'deki taburun Kapanalan-Dodurga istikametinde keşif ve gözetleme yapması istenmişti.⁸ 58. Alayın Karaağaç'taki sol kanadına Yunanlıların saldırması üzerine muhabere iki saat kadar sürmüş, alay mevkiisini terk etmekle birlikte 70. Alay tarafından takviye edilince Yunan ilerleyişi durdurulmuştu.⁹ Daha sonra 70. Alayın birinci taburu sağ kanattaki en yüksek tepe olan Tarassud Tepe'ye, ikinci taburu Kandilli köyünün ilerisindeki mevzilere ve şehidin mensup olduğu üçüncü taburu da Kovalca köyünün tahminen 1500 metre batısındaki sırtlara yerleştirilmişti. 58. Alaydan birliklerle birlikte Tarassud Tepe'nin kesinlikle korunması ve düşmana bırakılmaması isteniyordu. 10 Ocak sabahı yoğun sisten dolayı görüş alanı 50 metreye kadar düşünce Yunan ordusu bunu fırsat bilerek taarruza başlamış ve yaptığı baskın sonucu Tarassud Tepe'yi ele geçirmişti. Daha sonra 70. Alayın üçüncü taburunun olduğu bölgeye piyade ve makinalı tüfeklerle saldırmışsa da başarılı olamamıştı. Çarpışmalar sırasında dördü zabitan 21 asker yaralanmış 12 asker şehit olmuş ve bir er de esir olmuştur.¹⁰ Bu şehitlerden birisi de Trabzon'dan Zabıt Vekili yani Yedek Subay Temel Bey'dir.¹¹ Temel Bey'in mensup olduğu 70. Alay 3. Taburu cansiperane bir şekilde Yunanlılarla mücadele etmiştir.¹²

5. Mart 1921 – II. İnönü Savaşı

Mart ayı Yunan kuvvetlerinin yeniden saldırıya geçtiği İkinci İnönü Savaşı'nın yaşandığı aydır. 26 Mart'ta İnönü'deki mevzilere kadar gelen düşman kuvvetleri ile yaşanan mücadele 28 Mart'ta şiddetlenmiş 29-30 Mart'ta da devam etmiştir.¹³ Bu ay içerisinde şehit olan dört kişiden üçünün mensup oldukları birlikler bellidir. Bunlardan Kocaeli Bölgesindeki Mürettep Tümenin 43. Alayına mensup olan iki şehit 30 Mart 1921'de Sakarya Nehri kıyısında yer alan Seyfiler köyünde (muhtemelen bugünkü Seyifler) düşmana yapılan baskın sırasında şehit olmuştur. Aslında 43. Alay 4 Mart 1921'de İncirli ve Hendek kesiminde Yunanlıların Eskişehir istikametine yapacağı bir taarruzda Batı

⁶ İsmet İnönü, *Hatıralar*, Haz. Sabahattin Selek, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2014, s. 232-233.

⁷ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁸ "Belge No: 2280", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/91 (1991), s. 42.

⁹ "Belge No: 2281", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/91 (1991), s. 44.

¹⁰ "Belge No: 36", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 60/127 (2011), s. 138-141.

¹¹ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

¹² Miralay Mehmet Arif Bey, *Anadolu İnkılabı Millî Mücadele Anıları (1919-1923)*, İstanbul: Arba Yayınları, 1987, s. 65.

¹³ İnönü, *Hatıralar*, s. 238-240.

Cephesi'ne yardım için görevlendirilmişti. Bu kapsamda alayın ikinci taburu Geyve'den Gölpazarı'na gelmişti. 22 Mart'ta Sapanca hariç İncirli'ye kadar Sakarya doğusundaki kısımda konuşlanmaları emredilmişti. Yunan güçlerinin 23 Mart'ta Batı ve Güney cephelerine aynı anda başlattıkları taarruz sonucunda, 30 Mart'ta bir Yunan taburu topçu desteğiyle Sakarya Nehri'nin doğusuna geçmeyi başarmıştı. 43. Alayın koruduğu bu bölgede karşı taarruza geçilmiş ve Yunan ilerlemesi durdurulmuştur.¹⁴ Aynı gün yukarıda bahsi geçen Seyfiler Köyü baskını gerçekleştirilmiş ve Rizeli Erler Nazım (Hamailoğlu) ve Osman (Arşuvidoğlu) Beyler şehit olmuştur.¹⁵

24. Tümenin 143. Alayına mensup diğer asker II. İnönü Meydan Muharebesi'nde şehit olmuştur. 143. Alayda 1148 muharip er mevcuttu.¹⁶ 4 Mart 1921'de İnönü mevzii ilerisindeki stratejik noktaların sağlamlaştırılması için Mezit Boğazındaki Kızılcapınar-Uğlakçı-Yukarı Armutlu bölgesine gönderilen 143. Alay, 22 Mart'ta Düzdağ'a gelmişti.¹⁷ Ertesi gün Günyarık'ın kuzeyindeki tepeden Hamidiye tepesine kadar olan tahkimatı acil bir şekilde ikmal ve müdafaa emri alan 143. Alay, Bozöyük'te kalan taburu da dâhil olmak üzere "Günyarık" "Karabayır" "Alibey" köylerine nakledilecektir.¹⁸ Aynı gece Çiftlik bölgesindeki mevkiilerin iskânına memur edilmiş ve 27 Mart sabahı bağlı olduğu 24. Tümenin taarruz hazırlıklarına girişmesiyle Kayalitepe-Isırganlı hattına yerleşmiştir.¹⁹ Gerçekleşen muharebeler sonucunda geri çekilme kararı alan tümenle birlikte 143. Alay da Nane Deresi ile demiryoluna kadar olan kısımda mevzilenmişti. Alaydan çıkarılan bir emniyet bölüğü de Düzdağ'ın güneyindeki mevzileri tutmak için bırakılmıştı.²⁰ Bu muharebeler sırasında 27 Mart'ta Giresun'un Şebinkarahisar Kazası'ndan Gaymiroğlu Ahmet şehit olmuştur. Ayrıca 10 Mart'ta yine Giresun'dan Er Sadık (Odabaşoğlu) Bey şehit olmuş fakat mensup olduğu birlik tespit edilemediğinden şehadet yeri bulunamamıştır.²¹

6. Mayıs – Haziran 1921

Mayıs ayıyla birlikte Türk ordusunun teşkilatlanmasında da çeşitli değişiklikler yapılmıştır. 3 Mayıs 1921'de Genelkurmay Başkanlığı tarafından verilen emirle iki parça halinde yönetilen Batı Cephesi İsmet Paşa komutanlığında yeniden birleştirilmiştir. Bu kapsamda Ordu dört grup ve bağımsız tümenler şeklinde örgütlenmişti. Bu örgütlenme aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

¹⁴ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 3 ncü Kısım*, s. 282,304, 394-395.

¹⁵ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 4, s. 323-331; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

¹⁶ "Ek-7", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 70/149 (2021), s. ek-7.

¹⁷ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 3 ncü Kısım*, s. 284, 307.

¹⁸ "Belge No: 2317", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/92 (1991), s. 19.

¹⁹ "Belge No: 2320", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/92 (1991), s. 28.

²⁰ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 3 ncü Kısım*, s. 284, 305, 350-351.

²¹ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

Tablo 3: 3 Mayıs 1921'de Türk Ordusunun Teşkilat Yapısı²²

1.Grup	3.Grup	4.Grup	12.Grup	Bağımsız Tümenler
1.Piyade Tümeni - 3. Alayı - 4. Alayı - 5. Alayı	4. Piyade Tümeni - 40. Alayı - 58. Alayı - 122. Alayı	5. Kafkas Piyade Tümeni - 9. Alayı - 10. Alayı - 13. Alayı	57. Piyade Tümeni - 37. Alayı - 39. Alayı - 176. Alayı	3. Kafkas Piyade Tümeni - 7. Alayı - 8. Alayı - 11. Alayı
11. Piyade Tümeni - 70. Alayı - 126. Alayı - 127. Alayı	24. Piyade Tümeni - 30. Alayı - 32. Alayı - 143. Alayı	7. Piyade Tümeni - 2. Alayı - 23. Alayı - 41. Alayı	Mürettep Tümen - 52. Alayı	6. Piyade Tümeni - 50. Alayı - 51. Alayı - 52. Alayı
23. Piyade Tümeni - 68. Alayı - 69. Alayı - 129. Alayı	41. Piyade Tümeni - 12. Alayı - 16. Alayı - 19. Alayı	8. Piyade Tümeni - 131. Alayı - 135. Alayı - 189. Alayı	4. Süvari Tugayı	15. Piyade Tümeni - 38. Alayı - 45. Alayı - 56. Alayı
61. Piyade Tümeni - 130. Alayı - 159. Alayı - 174. Alayı	1. Süvari Tümeni	2. Süvari Tümeni		14. Süvari Tümeni
	3. Süvari Tümeni			

Mayıs ayındaki şehit verilerinde Nasuhçal bölgesinde yapılan savaşta 3. Kafkas Tümeninin 7. ve 11. Alayına mensup birçok şehit ismi zikredilmektedir. Fakat kaynaklarda Nasuhçal Muharebesi'nin Temmuz ayında yapıldığına dair fikir birliği vardır. Şehitlerin mensup oldukları birliklere bakıldığında Temmuz ayında şehit olanlarla aynı birliklerde oldukları, şehit olma günlerinin ise tıpkı Temmuz ayındaki savaşın gerçekleştiği günlerle aynı olduğu görülmüştür. Mayıs ayındaki şehitlerin hepsinin Trabzon bölgesinden oluşu da bu bölgenin kayıtları girilirken Temmuz yerine sehven Mayıs ayı girildiği intibahı uyandırmaktadır.²³ Diğer yandan yine de Mayıs ayında gerçekleşen olası bir çatışma için kaynaklar incelenmiştir. Yapılan araştırmada Doğu cephesinden parçalar halinde gönderilen 3. Kafkas Tümeni birliklerinden 7. Alayın 1. Taburunun 4 Nisan'da, 2. ve 3. Taburunun ise 8 Mayıs'ta yola çıktığı anlaşılmıştır. Bunlardan ilki 7 Mayıs'ta diğerleri de 21 Mayıs'ta cepheye varmıştır. Dolayısıyla kayıtlara göre 15-17 Mayıs tarihleri arasında şehit olması gereken 2. Tabura mensup askerler henüz cephede bile değildir. Bu durum da kayıtların yanlış girildiğini kanıtlamaktadır.²⁴ Sonuç olarak Mayıs'ta zikredilen şehitler Temmuz ayı içerisinde incelenmiştir.

²² *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, 1974, s. 51-56.

²³ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

²⁴ *Türk İstiklal Harbi Deniz Cephesi ve Hava Harekatı V nci Cilt*, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayınları, 1964, s. 41-42; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 115.

Yukarıda sözü edilen konu dışında Mayıs ayı içerisinde meydan harbinde şehit olmuş beş ve Çal dağında şehit olmuş bir asker bulunmaktadır. Bunlardan meydan harbinde şehit olmuş dört askerin Nasuhçal'de savaşan birlikler içerisinde oldukları tespit edildiğinden incelenmesi Temmuz ayında yapılmıştır. Meydan harbinde şehit olan 7. Tümenin 2. Alayından Trabzonlu Kıdemli Yüzbaşı Bahri Bey'in Mayıs ayının hangi gününde vefat ettiği bilgisi bulunmamaktadır.²⁵ 2. Alayın İkinci İnönü Savaş'ında muharebelere katıldığı, muharebeden sonra da bir taburu eksik olarak 5. Tümenin emrine verildiği bilinmektedir. Alayın içinde muhtemelen Bahri Bey'in de bulunduğu 280 mevcutlu 3. Taburu (bir bölümü İlmiye sırtlarında bırakılmıştı) Melekse'nin kuzeyinde bulunuyordu. 26-27 Nisan'da verilen emirlerle 2. Alayın üç taburuyla birlikte yeniden örgütlenmesi ve o zaman henüz birleşmemiş olan cephenin Güney kısmından Eskişehir'e gönderilmesi kararlaştırılmıştı.²⁶ Birliğin bundan sonraki hareketleri konusunda bir bilgiye ulaşılamamıştır.

Son olarak 1 Mayıs 1921'de Çal Dağında şehit olduğu söylenen 15. Tümen 56. Alay 1. Tabura mensup Giresunlu Er Hüseyin (Huşoğlu) Bey'in bu tarihlerde söylenen yerde olması düşük bir ihtimaldir. Çünkü 56. Alay Merkez Ordusundan ayrılarak Mürettep tümene katılmak üzere bugün Eskişehir sınırları içerisinde bulunan Sarıköy tren istasyonuna 7 Mayıs'ta gelmiştir.²⁷ Bu nedenle adı geçen şehit hakkında net bilgilere ulaşılamamıştır.

Haziran ayı Kütahya-Eskişehir Muharebelerine giden sürecin hazırlıklarının sürdüğü aydır. Bu ayda şehit verilerinde yapılan taramada Doğu Karadeniz Bölgesinden dokuz şehit olduğu tespit edilmiştir. Yunanlıların İzmit'ten çekilmeye başlamasıyla Türk kuvvetleri bir takip harekâtı başlatmış ve 21 Haziran'dan 29 Haziran'a kadar geçen sürede bir subay 74 er şehit olmuştu. 29 Haziran'da Yunanlıların bir alay artçı kuvveti ile Türk birlikleri arasında iki saatlik bir çatışma yaşanmış, Yunanlılar geri çekilmiştir. Çatışmaların Sakarya civarında yoğunlaşması²⁸ 29 Haziran'da Sakarya'da şehit olan beş Trabzonlu askerin durumunu açıklamaktadır. Bunların dışında aynı gün herhangi bir çatışma kaydına rastlanmamasına rağmen Mezartepe ve Çal dağında Trabzonlu Erler Halil (Feyzullahoğlu) ve Mahmut (Mollavelioğlu) Beylerin şehit olduğu kaydı bulunmaktadır. Son olarak 10 Haziran'da yine Mezartepe'de Trabzonlu Erler Hasan (Azaklıoğlu) ve Kırmızıtepe'de Raif (Kocamanoğlu) Beylerin şehit olduğu bilgisi mevcuttur.²⁹

²⁵ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47. ; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

²⁶ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 102, 107.

²⁷ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 107.

²⁸ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 137, 139-140.

²⁹ 3. Alaydan Trabzonlu Er Abdülmecit (Dervişoğlu), 7. Alaydan Trabzonlu Erler Abdrrahman (Mehmetoğlu), Ahmet (Derelioğlu), Mehmet (Mollamehmetoğlu) 159. Alaydan Trabzonlu Mehmet (Çobanoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

7. Temmuz 1921 – Kütahya – Eskişehir Muharebeleri

Temmuz ayındaki en önemli gelişme Yunan taarruzunun başlaması ve 10-21 Temmuz tarihleri arasındaki Kütahya-Eskişehir muharebeleridir. Bu muharebelerden sonra Türk ordusuna toparlanıp Sakarya Nehri'nin doğusuna çekilme talimatı verilmiştir.³⁰ 80 bin kişi olduğu tahmin edilen batı ordusundan sadece 17 bin kişi Sakarya'nın doğusuna geçebilmiştir.³¹ Temmuz ayında vefat tarihleri bilinen şehitlerden 53'ünün Nasuhçal'de 11'ini de Kırmızıtepe'de vefat ettiği anlaşılmıştır. Şehitlerin çoğu Nasuhçal ve Kırmızıtepe muharebelerinde vefat etmiştir. Birbirlerine yakın olan bu iki mevkideki 7.Alay, 8.Alay, 11.Alay, 13.Alay, 47.Alay, 70. Alay ve 131. Alay Doğu Karadenizli şehitlerin yoğunlaştığı alaylar olmuştur. Nasuhçal ve Kırmızıtepe ilişkileri gereği birlikte değerlendirilecektir.

İlk olarak 1-11 Temmuz arasındaki şehit kayıtlarına bakıldığında 3. Kafkas Tümeninin 7. ve 11. Alaylarına mensup askerlerden bazılarının Mezartepe ve Taşlıktepe'de vefat ettiği bilgisi vardır. Temmuz ayı için Mezartepe bölgesinde bir çatışma kaydı bulunamamıştır. Burası Sakarya Savaşı sıralarında muharebe alanı olarak görülmektedir.³² Taşlıktepe ise kayıtlarda zaman zaman Taşlıktepe/Kızılkaya adlarıyla geçmektedir. Bu bölgeye Yunan kuvvetlerinin bir taarruzu olduğu ve 13-14 Temmuz tarihlerinde de tepeyi ele geçirdikleri anlaşılmıştır.³³ Trabzonlu Er Hüseyin (Karahüseyinoğlu) Bey'in bu süreçte şehit olduğu söylenebilir.³⁴

Yunan taarruzunun başlamasıyla düşman güçlerinin Nasuhçal'e saldırması ve Yumruçal tepesinin kaybedilmesi üzerine 3. Kafkas Tümenine bütün gücüyle düşmanın yan ve gerisine taarruz etmesi emri verilmişti. Fakat daha sonra ilk emir değiştirilerek 7. Tümenin de katılması beklendi. Nasuhçal tepesine düşmandan önce varılması ile 3. Kafkas Tümeni'nin 7. Alayı Yumruçal tepesine taarruz etmek üzere Maltepe gerisinde hazırlıklara başladı. 8. Alay bir taburu ile Nasuhçal gerisinde ihtiyatta beklerken, 11. Alay da Nasuhçal'e gelmek üzere yürüyüşteydi. Saat 17:00'da bütün tümen Nasuhçal'e varmış ve batıya doğru taarruza başlamıştı. Düşmanın bir kısım kuvvetini Kırmızıtepe'ye yönlendirmesi üzerine 8. Alaydan bir tabur buraya gönderilmiştir. Cephedeki mücadelenin şiddetlenmesiyle ilerleyen saatlerde 8. Alaydan bir tabur daha cepheye gönderilmiş, gece yarısına doğru durumun kötüleşmesi sonucu alayın son taburu da Kırmızıtepe'ye gönderilmiştir. Ayrıca 11. Alayın bir taburu da Kırmızıtepe'ye yollanmıştı. Bu sırada Kızıltepe'nin sol yanında kaldığı anlaşılan 11.Alayın 2. Taburu da buraya yollanmış, böylece 11. Alayın bir taburu Nasuhçal'de iken iki taburu da Kırmızıtepe'de

³⁰ Gazi Mustafa Kemal, *Hatıralarla Karşılaştırmalı Nutuk*, İstanbul: İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri, 2020, s. 872.

³¹ Kılıç Ali, Atatürk'ün Sırdaşı Kılıç Ali'nin Hatıraları, Der. Hulusi Turgut, İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2007, s. 146-147.

³² 11. Alaydan Trabzonlu Er Yakup (Şedeknumanoğlu), 7. Alaydan Trabzonlu Erler Hüsnü (Kalmukoğlu), Hakkı (Karslıoğlu), Mecit (Cecerelioğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

³³ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 246.

³⁴ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

yer almıştır. 15-16 Temmuz gecesi zaman zaman süngü hücumları boğuşmalar şeklinde gerçekleşen şiddetli muharebeler sabaha kadar sürmüştür ve nihayet Kırmızıtepe bir süreliğine düşmandan geri alınabilmiştir. Buna karşılık Yumruçal mevkiine yapılan taarruzlardan sonuç alınamamıştır.³⁵ Bu mücadele sırasında Kırmızıtepe'de 8. Alayda yer alan üç asker şehit olmuştur.³⁶ 7. Alayda bulunan şehitler³⁷ ise muhtemelen Yumruçal taarruzu sırasında 15-17 Temmuz arasında şehit olmuştur. 14-18 Temmuz tarihleri arasında bugün Kütahya'daki Nasuhçal ve Kırmızıtepe civarında gerçekleşen muharebelerde 11. Alayın komutanı, iki tabur komutanı, birkaç subay ve erlerin üçte biri yaralı ve şehit düşmüştür. Bunlardan 8. Alay ve 11. Alaya mensup Doğu Karadenizli askerlerin sayısı 24 olmuştur.³⁸ 18 Temmuz'da geri çekiliş sırasında dağılan birlikler nedeniyle 3. Kafkas Tümeninde sadece 3 subay ve 50 er kalmıştı. Birliklerin yeniden toparlanması için büyük çaba harcanmıştır.³⁹ Ayrıca kayıtlarda meydan harbi olarak nitelenen muhtemelen yukarıda bahsi geçen taarruz ve geri çekilme faaliyetleri sırasında şehit olan dört Doğu Karadenizli asker daha vardır. Bunlar dördü de Trabzon'un Of Kazası'ndan olan Erler Ahmet (Hacıhasanoğlu), Ali (Kozaoğlu), Hüseyin (Hacıminkatoğlu) ve Mustafa (Bayramoğlu) Beylerdir. Bu dört ismin ikisinin 11. Alaya mensup olduğu bilinmektedir.⁴⁰

131. Alay 8 Temmuz'da Çavuş Çiftliği'de dahil olmak üzere Gökçeri civarındaki mevzilerdeydi. 14 Temmuz sabahı Sarıcaova'ya gelen alay geri çekilme harekâtına katılmış ve 3. Taburunu artçı bırakarak cephe gerisine alınmıştır. Daha sonra yeniden bir araya gelen 131. Alay 19-20 Temmuz gecesi yapılacak karşı taarruza katılacak birlikler arasındadır. Taarruz planına göre 131. Alay kuvvetlerin ortasında yer alacak ve Kesenler köyü üzerinden ilerleyecekti.⁴¹ Muhtemelen bu taarruz sırasında yapılan meydan harbinde Bayburtlu Er İsa (Muhittinoğlu) Bey şehit olmuştur.⁴² Bunun dışında yine meydan harbinde şehit olanlar arasında gösterilen Trabzonlu Er Recep

³⁵ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 279-281, 287.

³⁶ 8. Alaydan Trabzonlu Er İsmail (Mehmetoğlu), Giresunlu Er Ömer (Mehmetoğlu) ve Bayburtlu Er Zihni (Karaklıoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 1, s. 4-11; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5. S. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

³⁷ 7. Alaydan Trabzonlu; Erler Mustafa (Resuloğlu), Hüseyin (Sosukoğlu), Şükrü (Ekinlioğlu), Tevfik (Yeyeoğlu), Cafer (Kürtoğlu), Hüseyin (Recepoğlu), Hüseyin (Ispilaniz), Ferhat (Sezikoğlu), İsmail (Kolçakoğlu), Murat (Ofuoğlu), Giresunlu Er Hüseyin (Huşoğlu). Sehven Mayıs ayına yazılmış şehitlerden; 7. Alaydan Trabzonlu Erler Bilal (Ustaalioğlu), Hüseyin (Köseoğlu), Hüseyin (Karamanoğlu), Mehmet Salih (Karahüseyinoğlu), Üsteğmen Abdülkadir, Üsteğmen Mustafa. MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5. S. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

³⁸ 11. Alaydan Trabzonlu; Erler Ahmet (Çayiroğlu), Ali (Terzimehmetoğulları), Ali (Kuraoğulları), Hüseyin (Kalkanoğlu), İlyas (Mollahasanoğlu), Mahmut (Tufanoğulları), Mahmut (Doğanoğulları), İsmail (Kaptanoğlu), Mevlüt (Zoralioğlu), Mevlüt (Zavalioğlu), Mehmet (Onbaşıoğlu), Şükrü (Oruçoğlu), Rizeli; Erler Halil İbrahim (Güloğlu), Mustafa (Abdioğlu), Ömer (Başhasanoğlu), Sadık (Mollahasanoğlu-iki kez geçiyor), Şevki (Çolakoğlu), Veysi (Mollahamzaoğlu), 8. Alaydan Giresunlu; Süleyman (Süleymanoğlu), Gümüşhaneli; İsmail (Memişoğulları). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 4, s. 323-331; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5. S. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

³⁹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 352

⁴⁰ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁴¹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 425

⁴² MSB, *Şehitlerimiz*, C. 1, s. 4-11; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

(Mollayahyaoglu) Bey de mensup olduğu 13. Alayın 14 Temmuz'da Kulaksız-Hasan-Çal arasındaki mevziye ilerlediği süreçte vefat etmiştir. 11. Tümenin 70. Alayına mensup olan Trabzonlu Üsteğmen Ali Osman Efendi'nin 18 Temmuz'da Yukarı Söğüt civarında yapılan Yunan taarruzu ve akabindeki karşı taarruz sırasında şehit düşmesi muhtemeldir. Bu taarruz sırasında 11. Tümen dağılarak geri çekilmiş, daha sonra çeşitli alaylarıyla taarruz gruplarına iştirak etmişti.⁴³ Sakarya'nın doğusuna doğru yapılan geri çekilmeler sırasında bazı birliklerden firar eden askerleri yakalamak için 57. Alay görevlendirilmiş ve Sakarya nehri üzerindeki geçitlerde yapılan çarpışmalarda⁴⁴ bu alaya mensup Giresunlu Er Mehmet (Seferoğlu) Bey şehit olmuştur. Yine Sakarya Muharebesi'nde 29 Temmuz'da şehit olan 7. Alaya mensup Trabzonlu Er Ali (Çırakhaliloğlu) Bey'in birliğine ait bir çatışma kaydına rastlanmamıştır.⁴⁵

Cephede şehit verdiği kaydedilen birliklerden diğerleri de 42. ve 47. Alaylardır. Giresunlu Topal Osman Ağa'nın uğraşlarıyla ve Fevzi Paşa'nın onayıyla Giresun'da kurulan iki alaydan Topal Osman Ağa'nın kontrolünde olan birlik 47. Alaydır. Fakat 47. Alay 14 Temmuz günü Batı Cephesi'ne gitme emri almıştır.⁴⁶ Bir taburu eksik olan 47. Alay 22 Temmuz'da Merzifon'da idi.⁴⁷ Dolayısıyla Mangaltepe'de Temmuz ayında şehit olduğu söylenen askerlerin aslında Ağustos ayında Sakarya Savaşı sırasında şehit olmaları tarihin akışına ve sözü edilen iki alayın Sakarya Savaşı'ndaki rollerine daha uygun düşmektedir. Bu nedenle bu isimler Ağustos ayında incelenecektir. Son olarak 15 Temmuz'da Çaldağı'nda gösterilen şehit de bu bölgenin daha sonra muharebe alanı olması nedeniyle Ağustos ayında ele alınacaktır.

8. Ağustos - Eylül 1921 – Sakarya Meydan Muharebesi

Ağustos ayında başlayan Sakarya Meydan Muharebesi öncesinde ordunun örgütlenmesinde bazı değişiklikler meydana gelmişti. Batı Cephesi'nde daha önce oluşturulan beşinci gruptan sonra 3 Ağustos 1921'de ikinci grup oluşturulmuş 5., 6., 9. piyade tümenleri ile Mürettep Tümen bu gruba bağlanmıştı. 5 Ağustos 1921'de TBMM tarafından Mustafa Kemal Paşa'ya Başkumandanlık yetkisi verilmişti.⁴⁸ Toplamda Batı Cephesi'ndeki Türk ordusu yedi grup içerisinde (birisi ihtiyat grubu olmak üzere) 15 piyade tümeni ve süvari tümenleri, topçu birlikleri vb. birimlerden oluşuyordu.⁴⁹

Doğu Karadeniz Bölgesinden gelen askerler Ağustos ayındaki muharebelere yoğun olarak katılmıştır. Özellikle Sakarya Nehri kenarı, Mangaltepe, Beylikköprü, Taşlıktepe,

⁴³ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 244, 376-381.

⁴⁴ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1995, s. 105.

⁴⁵ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁴⁶ Süleyman Beyoğlu, *Millî Mücadele Kahramanı Giresunlu Topal Osman Ağa*, İstanbul: Bengi Yayınları, 2009, s. 207, 236.

⁴⁷ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım*, s. 508.

⁴⁸ "Kanun No 144 : Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine Başkumandanlık tevcihine dair Kanun", 05.08.1921.

⁴⁹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap*, s. 49-50

Çaldağı gibi yerlerde ciddi mücadeleler vermişlerdir. Ağustos ayının ilk şehidi Sakarya Nehri civarında 3. Süvari Tümenin 24. Alayına mensup Gümüşhaneli Baş Çavuş Ali Rıza Bey olmuştur.⁵⁰ 24. Alay 25 Temmuz'da İhsaniye'de bulunuyordu. İç güvenliğin korunması için alayın bir bölüğü Mudurnu'ya gönderilmişti. 31 Temmuz'da Ayaş bölgesine gelen alay Batı Cephesi Komutanlığından aldığı görevle Beypazarı-Ayaş-Ankara yolunun kuzeyinde fizibilite çalışması yapmakla görevlendirilmişti.⁵¹ Bu yolculuklar esnasında herhangi bir çatışma bilgisi yoktur fakat Süvari birlikleri olması nedeniyle herhangi bir kaza vuku bulması olasıdır.

Doğu Karadenizlilerin en çok kayıp verdiği savaş Sakarya Savaşı ve en çok kayıp verdiği yer ise Mangaltepe olmuştur. Bunun en önemli nedenlerinde birisi Mangaltepe'de neredeyse tamamı Karadenizli olan 42. ve 47. Alayların cepheye sürülmeleridir. Giresun'da hazırlanıp iç isyanların bastırılmasında görev yaptıktan sonra Batı Cephesi'ne gönderilen ve 18. Piyade Tümeni emrine alınan 42. ve 47. Alayların Ankara-Çankırı arasındaki bölgeye yerleşmeleri istenmişti.⁵² 2 Ağustos'ta Çorum'dan yola çıkan iki alay 7 Ağustos'ta Kayaş'a gelmiştir.⁵³ 18. Tümenin 12 Ağustos'ta lağvedilmesi üzerine bu tümene ait birliklerin Sincanköy'e hareket etmesi istenmiştir. Burada 42. Alay 4. Tümen emrine verilirken, 47. Alay ile süvari bölüğü ve batarya grubu İhtiyat Grubunun emrinde bağımsız kalmıştır.⁵⁴ 23 Ağustos'ta başlayan Yunan taarruzu sırasında 47. Alay Kızılkoyunlu'da idi. 24 Ağustos'ta cephe sol kanadının kuşatılması ihtimaline karşı ihtiyatta bulunan 47. Alaya Büyükgöz'e hareket emri verilmiş, buradan taarruza hazırlanmak üzere Işıklı Boğazı güneyine geçmişti.⁵⁵ Öğlen saatlerinde Mangaldağı'nın doğusuna taarruz emri alan 47. Alay ve beraberindeki diğer birlikler yer yer süngü hücumları yapılan yoğun bir çarpışma geçirmiştir. 25 Ağustos'ta 4. Tümenin emrine verilen alay Mangaltepe'ye taarruz ederken 42. Alay da Taşlıtepe'ye taarruz edecekti. Fakat daha sonra bu iki alay birlikte Mangaltepe taarruzuna katılmışlardır. Köseaptallı denilen muharebede gerçekleşen şiddetli çarpışmalar sonucunda üstün düşman kuvvetleri karşısında yavaş yavaş geri çekilmeye başlayan alaylar gece karanlığından faydalanılarak esas mevkilerine dönmüştür.⁵⁶ Mangaltepe bir daha 10 Eylül'de Yunanlıların geri çekilmesi ile 3. Süvari Tümeni tarafından alınacaktır.⁵⁷ 24-28 Ağustos tarihleri arasında gerçekleşen muharebelerde Mangaltepe'de 47. Alaydan 21, 42. Alaydan ise 19 şehit verilmiştir. Ayrıca Mangaltepe'deki kayıtlarda 2., 7., 8., 24. 39. ve 40.

⁵⁰ MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 86-93; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁵¹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap*, s. 100, 131.

⁵² *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap nci Kısım*, s. 165.

⁵³ Beyoğlu, *Millî Mücadele Kahramanı Giresunlu Topal Osman Ağa*, s. 236.

⁵⁴ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap nci Kısım*, s. 232, 237

⁵⁵ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi Resmi Yayınları, 1973, s. 16, 26, 43

⁵⁶ Kazım Özalp, *Millî Mücadele 1919-1922*, C.I-II, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2020, s. 195; Beyoğlu, *Millî Mücadele Kahramanı Giresunlu Topal Osman Ağa*, s. 239-240; Fahri Belen, *Askeri, siyasi ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı*, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1973, s.352; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 41-43.

⁵⁷ Fahrettin Altay, *10 Yıl Savaş ve Sonrası 1912-1922*, İstanbul: İnsel Yayınları, 1970, s. 306-307.

Alaylardan da birer şehit olduğu bilgisi vardır.⁵⁸ Bunlardan Kokartep'e'deki çarpışmalarda kahramanca başarıya imza atarak Yunanlıları durduran⁵⁹ 39. Alayın şehit düşen üyesi Giresunlu Er Ömer idi. Diğer yandan 27 ve 28 Temmuz'da 47. Alay birliklerini Beylikköprü'de gösteren kayıtlar da bir yanlışlık olmalıdır. Çünkü Mangaltepe ile Beylikköprü birbirlerine yakın cepheler değildir. Üstelik 47. Alayın bağlı olduğu grup da farklıdır. Bu nedenle buradaki iki şehidin⁶⁰ cepheleri hakkında kesin bir bilgi yoktur.

Ağustos ayının en şiddetli çarpışmalarından birisi de Beylikköprü'de yaşanmıştır. 24 Ağustos'tan 28 Ağustos'a kadar bu bölgede birçok birliğin katıldığı mücadeleler yaşanmıştır. 23-24 Ağustos gecesi Yunan kuvvetlerinin sazlıklar arasından kurdukları köprüyle Beylikköprü'nün doğusuna geçmesi üzerine Polatlı istikametine yönelmelerini önlemek için karşı taarruz kararı alınmıştı. Mürettep Kolordu ile başlanan taarruza 11. Tümen ve 57. Tümenin bazı birlikleri de katılmıştı.⁶¹ Akşama kadar devam eden muharebe sonucunda Yunan kuvvetleri ciddi kayıplar vererek köprüye yakın bir bölgeye çekilmiştir.⁶² Giresunlu Teğmen Muhittin Efendi'nin ve Sakarya kıyılarında şehit olan dört erin⁶³ bu sıralarda şehit düşmüş olması muhtemeldir. 25 Ağustos'ta Beylikköprü'den Kürtlerkışlağı'nın kuzeybatısındaki Yağcıkebir güneyine kadar olan cephe üzerinde bir meydan muharebesi gerçekleşmişti.⁶⁴ Bu muharebede çoğunluğu 11. Tümen'den olmak üzere Doğu Karadeniz Bölgesinden 11 şehit verilmiştir. Bunlara 47. Alayda ve Sakarya Nehri kıyısındaki mücadelelerde verilen şehitler de katıldığında sayı 19'a çıkmaktadır.⁶⁵

⁵⁸ 47. Alayda Giresunlu; Erler Abdullah (Keyhüdaoğlu), Abdullah (Köseoğlu), Abdullah (Hamzaoğlu), Ahmet (Gökçeoğlu), Ali (Ramazanoğlu), Ali (İshaklıoğlu), Hasan (Yazılıoğlu), Hüseyin (Veliöğlu), Hüseyin (Diloğlu), İbrahim (Deliömeroğlu), İsa (Köleoğlu), İsmail (Karacaferoğlu), Mustafa, Mustafa (Hacıömeroğlu), Osman (İmamoğlu), Osman (Güçoğlu), Temel (Kahveci), Hasan (Tökezoğlu), Yusuf (Eminefendioğlu), Çavuşlar İskender (Menbasıkoğlu), Kamil (Dervişoğlu), Kaşif (Mahmutoğlu), 42. Alayda Giresunlu Erler Ali (Külekcioğlu), Ali (Hasanustaoğlu), Ali (İmamtutoğlu), Ali (Semeroğlu), Ali (Mehmetoğlu), Halil (Gogooğlu), Halil (Kayrazoğlu), Hasan (Çetinoğlu), Hüsnü (Galamanoğlu), Haşim (Mehmetbayraktaroğlu), Kamil (Haşgiloğlu), Mehmet (Kayukoğlu), Mustafa (Çobanoğlu), Mustafa (Kasapoğlu), Tefik (Yahyaoğlu), Yakup (Ayvazoğlu). Gümüşhaneli Erler Hasan (Muhipoğlu), Hüseyin (Mecitoğlu), Mehmet (Resuloğlu), Süleyman (Şatıroğlu). 2. Alayda Giresunlu Er Halil (Kavuncu), 8. Alayda Gümüşhaneli Er İbrahim (Sadullahoğlu), 7. Alayda Giresunlu Onbaşı Halim, 24. Alayda Giresunlu Er Hüseyin (Yanaroğlu) ve 40. Alayda Giresunlu Er Osman (Öksüzoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85, 86-93; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁵⁹ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 69.

⁶⁰ Giresunlu Erler Abdullah (Kahyaoğlu) ve Abdullah (Halimoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶¹ Nilüfer Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, C.2, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010, s. 821; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 22

⁶² *Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997, s. 65.

⁶³ 57. Alayda Giresunlu Erler Mahmut (Yamakoğlu), Mehmet (Veliöğlu), Mehmet (Seferoğlu) ve Mehmet (Caferoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶⁴ Özalp, *Millî Mücadele 1919-1922*, s. 195; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 45.

⁶⁵ 11. Tümen'den Giresunlu; Erler Ali (Pulbeyoğlu), Ali (Karaosmanoğlu), İbrahim (Şeyhlioğlu), İsmail (Hasanbaşoğlu), Mehmet Ali (Kemaloğlu), Mustafa (Çürüzoğlu), Mustafa (Şeyhanoğlu), Osman (Elifoğlu), Osman (Kıloğlu), Vahit (Eyüpoğlu), Halil (Emiroğlu), Halil (Köseoğlu), Yakup (Zehirlioğlu), Hüseyin (Ayvazoğlu). 57. Tümen'den Giresunlu Zabıt Vekili (Yedek subay) Hacı Mehmet Efendi, Erler Mahmut

25-26 Ağustos gecesini Yunan kuvvetlerinin Türbetepe'ye doğru taarruza geçmesiyle saldırı altında kalan 45. Alaydan Giresunlu Er Kemal (Hacıhaliloğlu) şehit olmuştur.⁶⁶ 15. Tümen merkezinin olduğu Taşlıktepe'deki çarpışmalarda ise bu tümene bağlı 38., 45. ve 56. Alaylardan üç, 42. Alaydan bir kayıp verilmiştir.⁶⁷ 28-30 Ağustos tarihleri arasında Sakarya nehri kenarındaki çatışmalarda beş Doğu Karadenizli şehit mevcuttur.⁶⁸ 29-31 Ağustos arasında Çal Dağında yoğunlaşan düşman taarruzları neticesinde Yunan kuvvetleri ile Türk kuvvetleri arasında hakimiyet gidip gelmiştir.⁶⁹ Bu süreçte Çal Dağında 15. Tümene bağlı üç alaydan dört şehit verilmiştir.⁷⁰ Son olarak 31 Ağustos'ta ise Taşlıktepe'de çatışmaların yoğunlaştığı ve 42. Alaydan dört şehit verildiği görülmüştür.⁷¹

Eylül ayına girildiğinde Sakarya Nehri yakınlarında, Çal Dağında ve Haymana civarındaki Mezartepe'de çarpışmalar yaşanıyordu. Ağustos ayı sonunda şiddetlenen Çal Dağı muharebelerinde iki taraftan da ciddi kayıplar verilmiştir. Dağın batı eteklerinde çarpışan alayların mevcudu 150 civarında askere kadar düşmüştü.⁷² Çal Dağı Haymana'nın batısında kilit bir noktadaydı. Batı Cephesi Kumandanı İsmet Paşa'nın 1 Eylül'de bildirdiğine göre düşman 31 Ağustos'ta Çal Dağı'nın önemli kısımlarını işgal etmişse de karşı taarruzla mühim kısımlar geri alınmıştı. Fakat dağın batı kısmı hala Yunanlıların elindeydi ve bu kısımda düşmandan alınabilmesi için taarruz planlanmaktaydı. Bu bölgenin öneminden dolayı Çal Cephesi Komutanlığı oluşturulmuş ve başına da 15. Tümen komutanı Albay Şükrü Naili Bey getirilmişti.⁷³ Fakat bir sonraki gün yani 2 Eylül'de yine İsmet Paşa'nın bildirdiğine göre düşman Çal Dağını tamamen ele geçirmiş ve Türk birlikleri geri çekilmiştir.⁷⁴ Çal Dağı muharebelerinin bu safhasında yine

(Yamakoğlu), Şerif (Ömeroğlu), Yusuf (Alikahyaoglu), 47. Alaydan Er Mehmet Ali (Deliemiroğlu) MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶⁶ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 37; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶⁷ Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, s. 821; Giresunlu Erler Aziz (Hıdıroğlu), Dursun (Sarihasanoğlu), Hasan (Kandazoğlu) ve Mustafa (Hamzaoglu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶⁸ 57. Tümen Rizeli Topçu Yüzbaşı Süleyman Efendi, 47. Alaydan Giresunlu Erler Emin (Salcioğlu), Haşim (Ayvazoğlu), İsmail (Yaşarmehmetoğlu), 126. Alaydan Er Osman (Çolakoğlu), MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 4, s. 323-331; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁶⁹ Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, s. 823; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 132.

⁷⁰ 45. Alaydan Giresunlu Erler Emin (Ekincibekiroğlu), Mehmet (Hasanustaoğlu), 38. Alaydan Giresunlu Er İsmail (Haliloğlu), 56. Alaydan Giresunlu Er İsmail (Yuvashioğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁷¹ 42. Alaydan Giresunlu Erler Abdullah (Boşnakoğlu), Halil (Ferioğlu), Haşim (Kostakoğlu) ve İlyas (Yazicioğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁷² İnönü, *Hatıralar*, s. 253.

⁷³ "Belge No: 2544", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993), s. 42; Özalp, *Millî Mücadele 1919-1922*, s. 199.

⁷⁴ "Belge No: 2546", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993), s. 48; Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, s. 824.

15. Tümen birliklerinden 45. ve 56. Alaylar yer almıştı. Bu alaylara mensup Doğu Karadenizlilerden Giresunlu Er Ali (Şarlıoğlu) ve Onbaşı Numan (Sarıbayraktaroğlu) şehit olmuştur.⁷⁵

Mezartepe bölgesi Ankara'ya yaklaşmak isteyen düşman ile durdurmak isteyen Türk kuvvetleri arasında Eylül ayının önemli çatışma noktalarından biri olmuştur. 1 Eylül sabaha karşı Yunan kuvvetlerinin 11. Alaya karşı yaptığı baskınla Türk birlikleri çekilmek zorunda kalmıştı. Daha sonra ihtiyatta bulunan 8. Alayın gelmesiyle gerçekleştirilen süngü hücumu sonunda tepe yeniden Türk kuvvetlerine geçmişti. Fakat Topçu desteği bulunmayan 3. Kafkas Tümenine bağlı bu alaylar yeniden geri çekilmek zorunda kalmış, Yunanlılar top ateşi desteğiyle Mezartepe sırtlarını işgal etmişti. 10 Eylül'de Mezartepe'yi geri almak için bir taarruz planı hazırlandı. Taarruz 3. Kafkas Tümeni'nin güneş doğmadan düşmanın sol kanadına hücum etmesiyle başlamış ve tepenin bir kısmı ele geçirilmiştir.⁷⁶ Sonuç olarak 1-11 Eylül arasında Mezartepe'deki çatışmalarda sekiz Doğu Karadenizli şehit düşmüştür.⁷⁷

Eylül ayındaki muharebe alanlarından bir diğeri de Taşlıktepe'deki muharebelerdir. 2 Eylül'de Çal Dağı ve Sivri arasından gerilere doğru ilerleyen düşman, üstün kuvvetlerle Taşlıktepe'de bulunan Türk mevzilerine taarruza başlamış ve buradaki birlikleri geri çekilmeye mecbur bırakmıştı. Böylece tepeyi ele geçiren Yunan kuvvetleri Çal Dağında yaptıkları muharebenin kazanılmasını da kolaylaştırmıştır.⁷⁸ Taşlıktepe'de Eylül ortalarına kadar zaman zaman muharebeler alevlenmiştir. 10 Eylül'de 12. Gruba mensup birlikler tarafından zapt edilen Taşlıktepe Yunan kuvvetlerinin karşı taarruzuyla yeniden kaybedilmişti.⁷⁹ Bu muharebelerde dört Doğu Karadenizli şehit düşmüştür.⁸⁰

Eylül ayında diğer yerlerde gerçekleşen harplere bakıldığında Sakarya Nehri civarında iki meydan harplerinde dört şehit kaydı daha vardır.⁸¹ Meydan harplerindeki şehitlerin mensup oldukları birliklere ve vefat tarihlerine bakıldığında ikisinin Mezartepe muharebelerinde şehit oldukları söylenebilir. Son olarak Nasuhçal ve Kırmızıtepe bölgelerinde gösterilen şehit kayıtlarının tarih bilgilerinin yanlış verildiği burada

⁷⁵ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 141-142; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 1,

⁷⁶ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap*, s. 143-144, 220; "Belge No: 2555", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993), s. 68.

⁷⁷ 8. Alaydan Giresunlu Er Ahmet (Mollaoğlu), 7. Alaydan Trabzonlu Onbaşı Derviş (Kakuşumoğlu), Erler Hasan (Kahvecioğlu), Osman (Haliloğlu), Ali (Havaleoğlu). 11. Alaydan Rizeli Er Ali (Uzunalioğlu), Yedek Subay Adayı Kadir Efendi, Er Rüstem (Beğenoğlu). *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; *Şehitlerimiz*, C. 4, s. 323-331; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5. S. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁷⁸ *Kurtuluş Savaşı'nda Sakarya Meydan Muharebesi, Anıtlar ve Şehitlikler*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 2007, s. 59.

⁷⁹ Hatemi, *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri*, s. 826.

⁸⁰ 38. Alaydan Giresunlu Er İzzet (Fetihoğlu), 41. Alaydan Giresunlu Er Hüseyin (Kozoğlu), 42. Alaydan Giresunlu Erler Mehmet (Nazifoğlu), Hasan (Dilsizoğlu). *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁸¹ 51. Alaydan Trabzonlu Er Ali Vahit (Balçioğlu), 11. Alaydan Rizeli Erler Atar (Muharremoğlu), Seyfullah (Kariboğlu), 31. Alaydan Giresunlu Er Yahya (Karacabekir), 38. Alaydan Giresunlu Er Aziz (Kocaoğlu) ve 70. Alaydan Giresunlu Er Yakup (Keskinzade). C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

savaştığı iddia edilen alayların o sıralarda Mezaratepe'de olduklarından dolayı kesindir. Nitekim Eylül ayı içerisinde Nasuhçal ve Kırmızıtepe'de herhangi bir çatışma kaydı bulunmamaktadır. 13 Eylül'de zaferle sonuçlanan Sakarya Meydan Muharebesi neticesinde Yunan kuvvetleri Afyon'a kadar çekilmiştir. Dolayısıyla Eylül ayından Ağustos 1922'ye kadar olan süredeki şehitler metin sonundaki eklerde verilecektir.

9. Ağustos 1922 – Büyük Taarruz (Başkomutanlık Meydan Muharebesi)

Sakarya Savaşı'ndan sonra Büyük Taarruz için yapılan hazırlıklar yaklaşık bir sene sonra Ağustos ayında sonuçlanmıştı. Türk ordusu ile Yunan ordusu arasında Tınaztepe, Kabaçkiran, Arpalitepe (Arpalı) ve Küçükköy civarlarında yaşanan çarpışmalarda Doğu Karadenizli şehitler yoğun olarak görülmektedir. Tınaztepe'de 38. Alay taarruz edecek alaylardan biri olarak seçilmişti. Topçu desteğinde ilerleyen alay 56. Alayın da desteğiyle 26 Ağustos sabahı Tınaztepe'nin bir kısmının ele geçirilmesinde muvaffak oldu. Böylece Büyük Taarruz'un ilk zaferini 38. Alay kazanmış oldu. Daha sonra ilerleyen alay tel örgüleri keserek Yunan siperlerine girdi ve süngü hücumuna başlayarak Yunanlıların birinci hattını ele geçirdi ve Yunan kuvvetleri geri çekilmek zorunda kaldı.⁸² Bu ileri hareket sırasında Tınaztepe'de sekiz Doğu Karadenizli asker şehit oldu. Fakat bunların sadece ikisinde mensup oldukları birliğin bilgisi vardır. Diğerleri vefat tarihleri ve yerlerinin aynı olmasından dolayı aynı birliğe mensup görülmüştür. Altısının 38. Alaya yardımcı olan 56. Alaya mensup olmaları da ihtimal dahilindedir. Yine 8. Alaydan da iki şehit olduğu kayıtlarda vardır.⁸³

25 Ağustos akşamı Karaağaç köyünde toplanan 47. Alay gece yarısı Kabaçkiran tepesinin doğusundaki bir tepelyi işgal etmişti. 26 Ağustos sabahı buradan Kabaçkiran tepesine taarruza geçen 47. Alay uzun bir mücadeleden sonra 27 Ağustos akşamında topçu desteğiyle tepelyi ele geçirmiştir.⁸⁴ Bu cephede çoğunluğu Karadenizlilerden oluşan 47. Alayın savaşı Doğu Karadenizli kayıpların sayısını da arttırmıştır. Kabaçkiran mücadelesinde 47. Alayda 12 Doğu Karadenizli şehit olmuştur.⁸⁵ Bir diğer cephe olan Arpalı-Küçükköy hattında bir tabur düşman kuvveti olduğu bildirilmişti.⁸⁶ 29 Ağustos'ta Bakırcık sırtlarında olan 3. Kafkas Tümeninin Arpalı'nın güney sırtlarına ulaştığı sırada, düşmanın Arpalı'nın kuzeyinden ilerlediği görülmüştü. Tümen düşmana taarruz etmeye karar vermiş ve bu kararını ilgili yerlere bildirmişti. Nitekim Dumlupınar'a giden söz

⁸² *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 6 ncı Kısım 2 nci Kitap*, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1995, s. 105, 149

⁸³ 38. Alaydan Giresunlu Erler Ahmet (Kandazoğlu), Mehmet /(Habiboğlu), alayı bilinmeyen Giresunlu Erler Hasan (Keloğlu), Hüseyin (Ömeroğlu), Kazım (Kaçaroğlu), Mahmut (Akbaşoğlu), Şakir, Tahir (Kaçaroğlu), 8. Alaydan Gümüşhaneli Er Mehmet (Osmanoğlu) ve Bayburtlu Er Hüseyin (Seyitcabiroğlu), MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85, 86-93; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁸⁴ Beyoğlu, *Millî Mücadele Kahramanı Giresunlu Topal Osman Ağa*, s. 260; *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 6 ncı Kısım 2 nci Kitap*, s. 91.

⁸⁵ Giresunlu Erler Abdullah (Aşsalvarlıoğlu), Ahmet (Keşaplıoğlu), Hasan (Karşlıoğlu), Hasan (Şişmanoğlu), Hüseyin (Hüllecioğlu), İbrahim (Civanhacioğlu), Mehmet (Eskioğlu), Mehmet (Zevaloğlu), Necip (Şipahioğlu), Osman (Tonyadoğlu) i Yusuf (Yusufoğlu), muhtemelen 47 yerine sehven 42. Alayda yazılmış Er Haşım (Kuğacioğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁸⁶ "Belge No: 1", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 56/121 (2007), s. 19.

konusu Yunan birliklerinin yancılarının 3. Kafkas Tümeni ile muharebe halinde oldukları anlaşılmıştır. 8. Alayın olduğu bu bölgede şiddetli çarpışma başlamış, alay süngü hücumu ile ilerlemeye muvaffak olmuştu. Tümenin diğer alayları da aynı anda taarruz etmişti.⁸⁷ Bu çarpışmalarda vefat tarihleri bilinen dokuz Doğu Karadenizli şehit olmuştur.⁸⁸

Küçükköy cephesinde ise 2. Süvari Alayının Küçükköy'ü 27 Ağustos'ta bastığı ve çarpışmaların devam ettiği bildirilmişti. Batarya desteğiyle birlikte demiryolu düşmandan temizlenmişti.⁸⁹ Fakat Yunan kuvvetleri Küçükköy'e yakın tepelerde bir savunma hattı kurmuştu. İçinde 11. Tümen ve 3. Kafkas Tümeninin de olduğu bazı birliklere Küçükköy yönünde ilerleme emri verilmişti. 11. Tümene bağlı 70. Alay da Küçükköy'e gelen birliklerden biriydi.⁹⁰ 28-29 Ağustos tarihlerinde Küçükköy ve civarında gerçekleşen çatışmalarda Doğu Karadeniz Bölgesinden 12 şehit verilmiştir.⁹¹ Son olarak çeşitli meydan harplerinde şehit olanlara bakıldığında ise sekiz şehit kaydı bulunmaktadır. Fakat bunlardan sadece beşinin bilgileri tamdır.⁹²

10. Sonuç

1919-1922 yılları arasında gerçekleşen Millî Mücadele, Türk milletinin vatani, millî, hürriyeti, bayrağı ve namusu uğruna her şeyinden vazgeçebileceğini gösteren en önemli olaydır. Çok ağır şartlar ve yokluklar içerisinde üç cephede birden yürütülen muharebelerin her anında Doğu Karadenizlilerin tam desteğini görmek için şehit kayıtlarına bakmak yeterlidir. Batı Cephesi bu kayıtların en çok tutulduğu yerdir. Bu cephedeki 13 muharebe alanında Doğu Karadenizliler yüzlerce şehit vermiştir. Ama esas mesele rakamları yarıştırmak ya da ezberlemekten fazlasıdır. Türk askeri çok az beslenmesine, çok az cephanesi olmasına rağmen yeri geldiğinde süngüsüyle ya da beden gücüyle düşmanı yenmek zorundaydı. Çünkü Yunan kuvvetlerinin yenilmeleri halinde gidecekleri bir ülkeleri varken Türk askeri için gidecek başka bir memleket yoktu. Bu mücadeleyi anlatmak ve şehitleri bir takım basit tablolar ya da veri yığınlarının dışına çıkarmak amacıyla hazırlanan çalışmada, askeri birimlerin Batı Cephesi'nde izledikleri yol takip edilmeye çalışılmıştır. Böylece Doğu Karadenizli askerlerin şehit

⁸⁷ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 6 ncı Kısım 2 nci Kitap*, s. 204-206

⁸⁸ 7. Alaydan Trabzonlu Erler Ali (Karahaliloğlu), Hasan (Sarıahmetoğlu), Temel (Hayrioğlu), Hüseyin (Karahüseyinoğlu), İdris, 8. Alaydan Gümüşhaneli Er Mehmet (Osmanoğlu) ve Bayburtlu Er Hüseyin (Seyitcabiroğlu), 11. Alaydan Trabzonlu Er Rıza (Tahtasioğlu), 1. Alaydan (1. Alay diye bir alay yoktur muhtemelen 7. Alay olacaktır) Trabzonlu Er Mehmet (Çırakoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 1, s. 4-11; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 86-93; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁸⁹ "Belge No: 1", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 56/121 (2007), s. 17-18..

⁹⁰ *Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 6 ncı Kısım 2 nci Kitap*, s. 203-204.

⁹¹ 7. Alaydan Trabzonlu Erler Hafız Hüseyin (Öksüzoğlu), Mehmet (Kalaycıoğlu), Ömer (Koymaloğlu), Abdullah (Öksüzoğlu), Cafer (Yadigaroğlu), Ali (Koloğlu), Tevfik (Mahanoğlu), 11. Alaydan Rizeli Er Sait (Saitoğlu), 70. Alaydan Trabzonlu Erler Mehmet (Burunsuzoğlu), Ali (Celepoğlu), Ahmet Hamdi (Hacıahmetoğlu), Abdullah (Gogoroğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 4, d. 323-331; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, d. 26-47; <https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi>

⁹² 7. Alaydan Trabzonlu Erler Aziz (Mısıroğlu), Ahmet, 8. Alaydan Trabzonlu Er Ahmet (Fındıkoğlu), Giresunlu Er Mevlüt (Topaloğlu), 30. Alaydan Giresunlu Er Hüseyin (Öksüzoğlu). MSB, *Şehitlerimiz*, C. 3, s. 64-85; MSB, *Şehitlerimiz*, C. 5, s. 26-47.

olmadan önceki mücadeleleri, şehadete erdikleri yerin savaşın gidişatındaki yeri ortaya koyulmuştur. Vatan uğruna ileri atılmaktan tereddüt etmeyen ve üstün düşman kuvveti karşısında sonuna dek mücadele eden Türk Ordusunun belirlenen 13 alandaki Doğu Karadenizli 322 şehidinin yaklaşık 220'sinin izleri takip edilebilmiştir. Bu incelemede Doğu Karadenizlilerin fazla olduğu ve Doğu Cephesinden Batı'ya yardım için getirilen 3. Kafkas Tümeninin 7., 8. ve 11. Alayları ile Giresun'da hazırlanan 42. ve 47. Alayların ciddi kayıplar verdiği tespit edilmiştir. Doğu Karadenizlilerin şehitlerinin yoğunlaştığı yerlere bakıldığında aynı cephelerde aynı birliklerde aynı şehirden gelenlerin şehit olduğu anlaşılmıştır. Tınaztepe, Taşlıktepe, Mangaltepe, Kabaçkıran, Beylikköprü gibi yerlerde Giresunlular yoğunken, Arpaltepe, Mezartepe, Nasuhçal ve Küçükköy'de Trabzonlular yoğunluktadır. Sonuç olarak bu çalışmada ulaşılabilen veriler doğrultusunda Millî Mücadele'nin Batı Cephesi'nde yer alan Doğu Karadenizli şehitlerin vefat ettikleri güne kadar cephedeki yolculukları ve mücadelelerine yer verilmiştir.

Kaynaklar / References

Resmi Kaynaklar

"Kanun No 144: Türkiye Büyük Millet Meclisi Reisi Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'ne Başkumandanlık tevcihine dair Kanun", 05.08.1921.

<https://www.msb.gov.tr/SehitVefat/SehitListesi> (Erişim Tarihi: 25.10.2022)

Kurtuluş Savaş'ında Sakarya Meydan Muharebesi, Anıtlar ve Şehitlikler, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 2007.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 2 nci Kısım, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1999.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 3 ncü Kısım, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1999.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 4 ncü Kısım, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Başkanlığı Resmi Yayınları, 1974.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 5 nci Kısım 2 nci Kitap, Ankara: Genelkurmay Başkanlığı Harp Dairesi Resmi Yayınları, 1973.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt 6 nci Kısım 2 nci Kitap, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1995.

Türk İstiklal Harbi Batı Cephesi II nci Cilt V nci Kısım I nci Kitap, Ankara: Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüd Başkanlığı Yayınları, 1995.

Türk İstiklal Harbi Deniz Cephesi ve Hava Harekatı V nci Cilt, Ankara: Genelkurmay Harp Tarihi Dairesi Resmi Yayınları, 1964.

Millî Savunma Bakanlığı, *Şehitlerimiz 1-2-3-4-5*, Ankara: Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998.

Sürelî Yayınlar

"Belge No: 1", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 56/121 (2007).

"Belge No: 2280", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/91 (1991).

"Belge No: 2281", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/91 (1991).

"Belge No: 2317", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/92 (1991).

"Belge No: 2320", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 40/92 (1991).

"Belge No: 2544", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993).

"Belge No: 2546", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993).

"Belge No: 2555", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 42/96 (1993).

"Belge No: 36", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 60/127 (2011).

"Ek-7", *Askeri Tarih Belgeleri Dergisi*, 70/149 (2021).

Araştırma ve İnceleme Eserler

Altay, Fahrettin. *10 Yıl Savaş ve Sonrası 1912-1922*, İstanbul: İnsel Yayınları, 1970.

Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri I-III, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 1997.

Belen, Fahri. *Askeri, siyasi ve Sosyal Yönleriyle Türk Kurtuluş Savaşı*, Ankara: Başbakanlık Basımevi, 1973.

Beyoğlu, Süleyman. *Millî Mücadele Kahramanı Giresunlu Topal Osman Ağa*, İstanbul: Bengi Yayınları, 2009.

Gazi Mustafa Kemal, *Hatıralarla Karşılaştırmalı Nutuk*, İstanbul: İstanbul Kültür ve Sanat Ürünleri, 2020.

Hatemi, Nilüfer. *Mareşal Fevzi Çakmak ve Günlükleri, C.2*, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2010.

İnönü, İsmet. *Hatıralar*, Haz. Sabahattin Selek, Ankara: Bilgi Yayınevi, 2014.

Miralay Mehmet Arif Bey, *Anadolu İnkılabı Millî Mücadele Anıları (1919-1923)*, İstanbul: Arba Yayınları, 1987.

Özalp, Kazım. *Millî Mücadele 1919-1922, C.I-II*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları, 2020.

Yaman, Ahmet Emin. "Millî Ordudan Düzenli Orduya", *Atatürk Yolu Dergisi*, 2/6 (1990), 377-401.

EK 1. Kurtuluş Savaş'ına Katılan Doğu Karadenizli Subayların Listesi

Unvanı	İsmi	Memleketi
Albay	Veysel Özgür	Trabzon
Yarbay	Mehmet Şükrü	Trabzon
Albay	Yusuf Ziya İren	Trabzon
Binbaşı	Ali Rıza	Trabzon
Albay	Mehmet Murat Tınaz	Trabzon
Albay	Osman Nuri Ozanalp	Trabzon
Albay	Mahmut Nedim	Trabzon
Albay	Hüseyin Hasbi	Trabzon
Albay	Hüseyin Avni	Trabzon
Yarbay	Celal Borazan	Trabzon
Tuğbay	Şevki Savaşçı	Trabzon
Albay	Ali Rıza Benli	Trabzon
Kurmay Yarbay	Hafız Zühtü Yar	Rize
Albay	Ali Rıza	Rize
Binbaşı	Osman	Rize
Yarbay	Osman Ağa	Giresun
Albay	Ali Asım Barut	Gümüşhane
Albay	Yusuf Ziya Zarbun	Gümüşhane

EK 2. 13 Muharebe Alanında Şehit Olup Eksik ya da Hatalı Veriler Nedeniyle Metin İçinde Verilemeyen İsimler

Muharebe Alanı	Memleketi	Rütbesi	İsmi	Sülale Adı
Arpalı/Arpalitepe	Trabzon	Er	Durmuş	Sariahmet
	Trabzon	Er	Hüseyin	Karahüseyin
	Trabzon	Er	Talip	Şişman
Beylikköprü	Giresun	Er	Abdullah	Resul
	Giresun	Er	Mehmet	Veliusta
	Giresun	Er	Mehmet	Hamza
	Giresun	Er	Süleyman	Halil
Çaldağı	Giresun	-	Fazlı	Abbas
	Giresun	-	Hüseyin	Türkmen
	Giresun	Er	İbrahim	Mahmut
	Bayburt	Er	Yunus	Sadık
	Gümüşhane	Er	Mustafa	Yunus
Kırmızıtepe	Trabzon	Er	İlyas	Kasım
	Artvin	Er	Hasan	Ekşi
	Artvin	Baş Çavuş	İsmail Hakkı	Osman
	Giresun	Er	Hasan	-
	Giresun	Er	Hasan	Hoşulmek
	Bayburt	Er	Sabri	Hacısaban
Küçükköy	Trabzon	Er	Bozbey	Bektaş
	Trabzon	Er	Hasan	-
Mangaltepe	Giresun	Er	Hüseyin	Musa
	Giresun	Er	Mustafa	Emrullah
	Giresun	Er	Ömer	Süleyman
	Giresun	Er	Rasim	Topçu
	Giresun	Er	Yakup	Kumaş
	Giresun	Er	Yakup	Turalı
Mezartepe	Trabzon	Er	Hasan	Muşmul
	Trabzon	Er	Mehmet	Cemail
	Trabzon	Er	Mahmut	Ayvanlı
	Trabzon	Er	Mustafa	Niyazi
	Trabzon	Er	İsmail	Tekeci
	Trabzon	Er	İbrahim	Sufi
	Trabzon	Er	İsmail	Küçükmeahmet
	Trabzon	Er	Mehmet	Gürcü
	Trabzon	Er	Mehmet	-
	Rize	Er	Kadir	Bobar
	Rize	Er	Mehmet	Ardal
	Rize	Er	Memiş	Kaçar
	Artvin	Er	Hüseyin	Ali
Artvin	Er	Osman	Yunus	
Nasuhçal	Trabzon	Er	Osman	Osman
	Trabzon	Er	Osman	Osman
	Trabzon	Er	Musa	Kaşıkcı
	Trabzon	Er	Mehmet	Hacimeahmet
	Trabzon	Er	Mehmet	Kazak
	Trabzon	Er	Ahmet	Pınar

	Giresun	Er	Ahmet	Kürt
	Giresun	Er	Ali	Niyaz
Sakarya Savaşı	Giresun	Er	İsmail	Süleymanusta
	Giresun	Er	Mehmet	Karaömer
	Giresun	Er	Abdullah	Çiçekçi
	-	Er	Halil	
Taşlıktepe	Giresun	-	Hasan	Seyami
	Giresun	Er	Mustafa	Kürt
	Giresun	Er	Osman	Kel
	Bayburt	Er	Sabri	Şeyh
	Trabzon	Er	Ali	Küçükibrahim
	Artvin	Er	Bekir	Kıtoz
	Artvin	Er	Bekir	Kontovar
Tınaztepe	Giresun	Er	Hamit	Ömer
	Giresun	Er	Mustafa	Ömer
	Giresun	Er	Salim	Deliahmet
	Giresun	Er	Temel	Karakayalı
	Gümüşhane	Er	Salih	Hacıyusuf

Ayrıca çeşitli meydan harplerinde 46 şehidin sadece 16'sı net olarak tespit edilmiştir. Geri kalan şehitlerin bilgileri ya eksik ya da tahmin yürütülemeyecek kadar hatalıdır. Bilgi için Bkz. Millî Savunma Bakanlığı, *Şehitlerimiz 1-2-3-4-5*, Ankara: Millî Savunma Bakanlığı Yayınları, 1998.

EK 3. Doğu Karadenizlilerin Şehit Olduğu 13 Muharebe Alanı Dışında Kalan Yerler

1. Ordu Hastanesi	Çorum Merkez Hastanesi	Kaya Çıkaran Sırtları
1. Seyyar Hastanesi	Çüküller Harbi	Kayacı Tepe Harbi
15. Seyyar Hastane	Danay Tepe	Kazav
15. Sıhhiye bölüğü	Dinar Menzil Hastanesi	Kazıklı Harbi
2. Seyyar Hastane	Doğancı Sırtları	Keçili Tepe
3. Seyyar Hastane	Duatepe	Kendi Evinde
6 Nolu Hastane	Dumanlı Topçu Dere	Kesikli Tepe
6. Kolordu 13. Seyyar Hastanesi	Dumlupınar	Kılıçarslan Muharebesi
8. Fırka Sıhhiye	Elvanlar	Kırk Kavruk
9. Seyyar Hastane	Ereğli Hastanesi	Kırkız Harbi
Abazalar tarafından	Erzincan Hastanesi	Kocadağ Harbi
Adatepe Harbi	Erzurum Hastanesi	Kokartepe
Afyon Karahisar Hastanesi	Eskişehir Gülek Çiftliği Harbi	Kolankaya Harbi
Akşehir Hastanesi	Eskişehir Harbi	Kolanlı
Amasya	Eskişehir Merkez Hastanesi	Kolordu Menzil Hastanesi
Ankara 3 Nolu Sarıkışla Hastanesi	Evliya Tepe	Konya Harici Hastanesi
Ankara Aksirt	Gedikli Sırtlarında	Konya Hilal-i Ahmer Hastanesi
Ankara Merkez Hastanesi	Gediz	Konya Muharebesi
Arsılanlı Tepe	Gökgöz	Kulakkaya Harbi
Aydıntepe	Gündüzköy Harbi	Kumartepe
Balmahmut Hastanesi	Güzelim Tepe	Kurt Kaya Harbi
Bardiz Sırtları	Haberoğlu Muharebesi	Küçük Göbek Şimal Sırtları
Başkumandanlık Meydan Sv.	Hallaç Tepe	Kütahya Harbi
Batum Muharebesi	Havza Hastanesi	Kütahya Hastanesi
Bayburt Hastanesi	Hayaltepe	Ladik
Bayraktepe	Haydarpaşa Hastanesi	Mahmudiye Köprüsü
Bayramtepe	Haymana	Maraz Tepe
Bekiryamak Sırtı	Ilgaz Boğazı Harbi	Merkez Hastanesi
Belde Tepe	Ilgın	Mezraa Tepe
Belentepe	Ilıca	Osman Nuri Bataryası
Beştepe Harbi	İnönü Bardanbol Tepesi	Ölçek Harbi
Bolvadin Merkez Hastanesi	İnönü Muharebesi	Pazarköy Garbi Sırtları
Bostanlı Köyü	İpsiz Recep çetesi itarafından	Perişan Tepe
Büyük Çalış Harbi	İstinat Tepesi	Polatlı
Çakırköy Tepesi	Kabaç Köyü	Porhace
Çalcı Tepe	Kalaboz	Rize Kambur Taarruzu
Çallica Başı	Kamroncu Köprü	Rum Eşkiyaları tarafından Rus Muharebesi

Çamlı Tepe	Kancıra Cıvarı	Samanlı Dağında
Çamlık	Kanlısirt	Samsun Nebaye Dağı
Çankırı Meçurin Hastanesi	Kaplantepe	Samur Tepe
Çanlı Tepe Harbi	Kara Alacabey Harbi	Sandıklı Menzil Hastanesi
Çardakçı Boğazı	Kara Süleymanlı Şimali	Sarıkamış Hastanesi
Çatakkıran	Karaahmet Köyü	Sergisaraya Sırtları
Çataltepe	Karahoca	Tezekli Yayla
Çekirdeksiz	Karailyas Harbi	Tokat Hastanesi
Çengelli Hastanesi	Kars Hastanesi	Toklutepe Harbi
Çifte yayla harbi	Kartal Tepe	Topuzoğlu Yaylası
Seyitgazi Harbinde	Katranlı Muharebesi	Toy Demir Harbi
Simavtepe Harbi	Kavuncu	Trabzon Hastanesi
Sivri Dere	Yamalı Sırtları	Turhanbaba Sırtları
Sivritepe Harbi	Yanıktepe	Türbe Tepe Harbi
Söğüt Yunak Köyü	Yatık Tepe	Ulubaba Harbi
Taşpınar Mevkii	Yozgat Hastanesi	Urun civarında
Tataktepe	Zakim Yaylası	Ürgüp Hastanesi
Tekkeköy Harbi	Yamakköy Sırtları	

Yazar Hakkında / About Author

**Dr. Öğr. Üyesi Engin Çağdaş BULUT | Trabzon Üniversitesi |
enginbulut[at]trabzon.edu.tr | ORCID:**

Engin Çağdaş Bulut 1987 yılında Trabzon'da doğdu. İlk ve orta öğrenimini Trabzon'da tamamladıktan sonra 2008 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi Fatih Eğitim Fakültesi İlköğretim Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans programından mezun oldu. 2013 yılında "Doğu Karadeniz Bölgesi'nin İdari Tarihi (1923-1950)" başlıklı teziyle aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans programını, 2019 yılında ise "Modern Türkiye'de Komünizm Algısı (1923-1960)" adlı teziyle yine aynı üniversitenin Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Doktora programını bitirdi. 2015-2016 eğitim-öğretim döneminde Rusya'nın Moskova kentindeki Moskova Devlet Pedagoji Üniversitesinde dil eğitimi aldı ve çeşitli araştırmalarda bulundu. 2010-2019 yılları arasında Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih bölümünde araştırma görevlisi olarak görev yapan Bulut, 2022 yılında Trabzon Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi Tarih Bölümüne Doktor Öğretim Üyesi olarak atandı. Halen bu görevini sürdürmekte olan Bulut'un yakın dönem Türkiye Tarihi üzerine çeşitli makale, kitap bölümü ve bildirileri bulunmaktadır.

**Assist. Prof. Dr. Engin Çağdaş BULUT | Trabzon University |
enginbulut[at]trabzon.edu.tr | ORCID:**

Engin Çağdaş Bulut was born in Trabzon in 1987. After completing his primary and secondary education in Trabzon, he graduated from Karadeniz Technical University Fatih Faculty of Education Primary Social Studies Teaching undergraduate programme in 2008. In 2013, with his thesis titled "Administrative History of the Eastern Black Sea Region (1923-1950)", he completed the Master's programme with thesis in the Department of History of the Institute of Social Sciences of the same university, and in 2019, with his thesis titled "Perception of Communism in Modern Turkey (1923-1960)", he completed the PhD programme in the Department of History of the Institute of Social Sciences of the same university. During the 2015-2016 academic year, he received language education at Moscow State Pedagogical University in Moscow, Russia and conducted various researches. Bulut, who worked as a research assistant in the Department of History at Karadeniz Technical University Faculty of Letters between 2010-2019, was appointed as an Assistant Professor to Trabzon University Faculty of Humanities and Social Sciences Department of History in 2022. Bulut, who is still working in this position, has various articles, book chapters and papers on the recent history of Turkey.